

Νικόλαος Αργυριάδης, ένας προοδευτικός/πρωτοπόρος λόγιος εκπαιδευτικός του 19^{ου} αιώνα. Η δράση του μέσα από εκδόσεις και δημοσιεύματα της εποχής του

Καλλιόπη Μπόντα –Ντουμανάκη
Φυσικός

Όνομα: Αργυριάδης Νικόλαος

[Σιάτιστα 1812- Αθήνα 1892]¹

Σπουδές: Μαθητής του πατέρα του στην αρχή ο Νικόλαος, συνέχισε σπουδές στη Βιέννη.

Σταδιοδρομία: Συγγραφέας, εκδότης, ιδιοκτήτης ιδιωτικού Σχολείου, μεταφραστής εγγράφων και λογοτεχνικών έργων, Διευθυντής του Γυμνασίου Μυτιλήνης, Γυμνασιάρχης στη Λαμία και Σχολάρχης στις Σέρρες και στο Λεωνίδιο, δημοσιογράφος και εκδότης εφημερίδων και περιοδικών.

Ο Νικόλαος Αργυριάδης ήταν γιος του λόγιου δασκάλου Αργυρίου Παπαρίζου² και της Περιστεράς Μιχαήλ. Έμαθε τα πρώτα γράμματα κοντά στα μεγάλο δάσκαλο πατέρα του και συνέχισε τις σπουδές του στη Βιέννη. Το 1824 είναι μαθητής στη Σχολή των Σερρών³ και το 1826 συμπεριλαμβάνεται στους μαθητές της σχολής των Σερρών που είναι συνδρομητές του βιβλίου **Επιτομή φυσικής ιστορίας**⁴.

Το 1831 βρίσκεται στη Βιέννη⁵ και γράφει την πρώτη προκήρυξη για την έκδοση του βιβλίου του **«Νεώτατα της Ελλάδας κατά της Ασίας τρόπαια»**, το οποίο θα περιείχε τις βιογραφίες των Ηρώων Ελλήνων που διέπρεψαν στον αγώνα υπέρ της ελευθερίας. Σύμφωνα με

¹ Πηγή ΠΑΝΔΕΚΤΗΣ. <http://pandektis.ekt.gr/pandektis/handle/10442/132589>. Στο σύγγραμμα **Η εκπαίδευση στη Λέσβο**, του Π.Ι.Σαμάρα, σελ. 24 αναφέρεται ως χρονολογία θανάτου του το 1895 και τόπος η Πόλη.

² Ο Αργύριος Παπαρίζος γεννήθηκε στον Πελεκάνο του Βοΐου το 1764 και, σύμφωνα με μία νεκρολογία, η οποία δημοσιεύτηκε στην **«Αμάλθεια»** της Σμύρνης, στο φύλλο της 6^{ης} Μαρτίου 1853, πέθανε στις 31 Ιανουαρίου το 1853 στη Σιάτιστα. Ελληνιστής και μεγάλος δάσκαλος ο Παπαρίζος δίδαξε από το 1790 μέχρι το 1852 σε διάφορες πόλεις. Στη Σιάτιστα δίδαξε από το 1806 μέχρι το 1821. Με τη σύζυγο του Περιστερά Μιχαήλ από την Εράτυρα, εγκαταστάθηκαν στη Σιάτιστα και απέκτησαν τρεις γιους και τρεις κόρες. Οι γιοί του Παπαρίζου από σεβασμό στο μεγάλο δάσκαλο πατέρα τους υπέγραφαν ως Αργυριάδαι.

³ Αναφέρεται στο άρθρο του Ι. Βασδραβέλλη **«Διάφοροι οικογένειαι των Σερρών, Μελενίκου και μοναστηρίου Ρίλας κατά το έτος 1824»**, στο περιοδικό **Μακεδονικά** 7, σελ. 370.

⁴ **Επιτομή φυσικής ιστορίας**, μεταφρασθείσα μεν εκ του λατινικού εις την καθ' ημάς ομιλουμένην απλοελληνικήν Γλώσσαν, παρά Γεωργίου Δ. Κλήδους, τύποις δ' εξεδόθη δαπάνη Γεωργίου Δ. Ζήση, εν Πέσση 1826.

⁵ Η προκήρυξη συμπεριλαμβάνεται στο βιβλίο **«Νεώτατα της Ελλάδας κατά της Ασίας τρόπαια, Ήτοι βιογραφίαι των νεωτάτων Ελλήνων Ηρώων, των εν τω υπέρ της ελευθερίας ιερώ αγώνι διαπρεψάντων. Τμήμα α! περιέχον την βιογραφίαν του Κ. Κανάρη υπό Ν. Α. του Μαραθωνίου, και την εικόνα του Ήρωος»** το οποίο εκδόθηκε το 1835. Το ότι ο Ν. Α. Μαραθώνιος είναι ο Νικόλαος Αργυριάδης δηλώνουν οι Δ. Γκίνης και Β. Μέξας στο βραβευμένο από την Ελληνική Ακαδημία έργο τους: **ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ 1800-1863**.

την προκήρυξη θα ξεκινούσε από τη βιογραφία του Κανάρη και θα συνέχιζε με τον Μάρκο Μπότσαρη, τον Καραϊσκάκη, τον Μιαούλη κ.λπ. Ωστόσο φαίνεται συνάντησε δυσκολίες, όπως δείχνει η δεύτερη προκήρυξη με ημερομηνία 15 Αυγούστου 1835 και τόπο πάλι τη Βιέννη⁶. Τελικά το πρώτο τμήμα του βιβλίου εκδόθηκε το 1835 στη Λειψία, όπως δείχνει και η προμετωπίδα του και περιέχει τη βιογραφία του Κ.Κανάρη.

Τμήμα α! περιέχον τὴν βιογραφίαν τοῦ
Κ. ΚΑΝΑΡΗ
ὑπὸ Ν. Α. τοῦ Μαραθωνίου,
καὶ τὴν εἰκόνα τοῦ ἥρωος.

Ἐν Λειψίᾳ τῆς Σαξωνίας,
ἐκ τῆς τυπογραφίας τοῦ Ἰρσφελδ.
1835.

Σύμφωνα με το συγγραφέα, πηγές του για το έργο αυτό, αποτέλεσαν ένα μεγάλο πλήθος βιβλίων τα οποία είχαν εκδώσει φιλέλληνες Γερμανοί και Γάλλοι, όμως δεν μπόρεσε να εμποδίσει και την έκρηξη των αισθημάτων της δικής του καρδιάς

Στο βιβλίο συμπεριλαμβάνονται ως επίμετρο για τον Κανάρη μερικά άσματα, τα οποία συνέθεσε ο ίδιος ο συγγραφέας, και μια ωδή, την οποία συνέθεσε ο αδελφός του Δημήτριος Αργυριάδης⁷, η οποία επιγράφεται ως εξής:

Δ. Α. Ροίζου
Ὡδὴ εἰς τὴν Ἑλληνικὴν ἐπανάστασιν.

Επίσης περιλαμβάνονται κάποια άλλα «ανεπίγραφα» κείμενα, θούριοι, ωδές για διάφορους άλλους αγωνιστές και γεγονότα του αγώνα των Ελλήνων για την ελευθερία, αλλά και ο «Ὕμνος προς την ελευθερία» του Δ. Σολωμού.

Δεν φαίνεται να υπήρξε συνέχεια σε αυτήν τη συγγραφική δραστηριότητα του Νικόλαου και δεν εκδόθηκαν οι βιογραφίες των άλλων ηρώων. Όμως το ίδιο το βιβλίο επανεκδόθηκε το 1902 από τον Σ.

⁶ Ο.π. της σημ. 5

⁷ Ο Δημήτριος Αργυριάδης συμπεριλαμβάνεται στους εκ Κωνσταντινουπόλεως συνδρομητές του βιβλίου «Νεώτατα της Ελλάδας κατά της Ασίας τρόπαια», με το όνομα Δημήτριος Ροίζος.

Κουσουλίνο στην Αθήνα με την ακόλουθη παρατήρηση/πρόλογο: «*Η παρούσα του ενδόξου Ψαριανού πυρπολητού και Ναυάρχου βιογραφία,.... καίτοι εξεδόθη κατά τα πρώτα της παλιγγενεσίας έτη και εν ξένη γη είνε ουχ ήττον τοσούτον ακριβής και μετά τόσου ενθουσιασμού γεγραμμένη, ώστε θα ήτο λίαν λυπηρόν, αν μη ανετυπούτο.....*».

Ο Νικόλαος Αργυριάδης έμεινε πολλά χρόνια στη Βιέννη. Το 1833 συμπεριλαμβάνεται στους εν Βιέννη συνδρομητές του φιλοσοφικού βιβλίου «**Σοαυΐου Συζητήσεις**»⁸. Αφιερώνει μάλιστα στο βιβλίο αυτό το παρακάτω επίγραμμα.

Ἐπίγραμμα Ἰαμβικόν εἰς τὴν Βίβλον.

Εἰ Ζῶα πάντα φύσεως λαλεῖ νόμοις,
Προαίρεται δ' ἄνθρωπος ἰσχύει μόνος,
Οὐκ ἄρα πᾶσιν ἴσα τοῖς Ζώοις ἔφν,
Λήξιν λαχὼν δ' ἄληκτον ἔγνωσται μόνος.

Νικόλαος Ἀργυρίου,
παπᾶ Ῥίζου.

{*Αν όλα τα ζώα έχουν φωνή όπως το όρισε η φύση, μόνος όμως ο άνθρωπος υπερισχύει ως προς την προαίρεση (έχει δηλ. μόνος τη δυνατότητα ελεύθερης και αυτόβουλης εκλογής), τότε τα ζώα δεν είναι σε όλα ίσα. Μόνος ο άνθρωπος το ξέρει καλά ότι του έλαχε «λήξη άληκτος», (δηλ. τέλος ζωής, το οποίο δεν πρόκειται ποτέ να παύσει να υπάρχει).* Φίλιππου Ζυγούρη **Ιστορικά σημειώματα περί Σιατίστης και λαογραφικά αυτής**, σελ.267}

Την ίδια χρονιά που εκδίδει τα «**Νεώτατα της Ελλάδας κατά της Ασίας τρόπαια**» είχε και άλλη συγγραφική δραστηριότητα στη Βιέννη. Συμμετείχε στη συγγραφική ομάδα τρίτομου λεξικού της ελληνικής γλώσσας, το οποίο είχε εκδοθεί πρώτη φορά από τον Άνθιμο Γαζή, και επανεκδίδεται τώρα εκ νέου επεξεργασμένο, διασκευασμένο και συμπληρωμένο. Η έκδοση του λεξικού ξεκίνησε το 1835 και ολοκληρώθηκε το 1837 με την επιστασία, επιμέλεια και δαπάνη των Κωνσταντίνου Γκαρμπολά του Ολυμπίου και Χριστοδούλου Ματακίδου του Σαμίου και με τη συνδρομή πολλών συνδρομητών, τα ονόματα των οποίων αναγράφονται στον τρίτο τόμο.

⁸ **Σοαυΐου Συζητήσεις** περί της φυσικής συστάσεως μιας κοινωνίας και μιας γλώσσας, και της αμφοτέρων επιρροίας επί τας ανθρωπίνους γνώσεις. Και Σκέψεις περί της συστάσεως μιας καθολικής γλώσσας μετά του Περί ψυχής των αλόγων ζώων παραρτήματος του αυτού. Μεταφρασθείσαι εκ του Ιταλικού εις την καθ' ημάς απλοελληνικὴν διάλεκτον παρά Εμμανουήλ Φωτιάδου, του εκ Σερρών της Μακεδονίας, και εκδοθείσαι φιλοτίμω δαπάνη των Φιλομούσων συνδρομητών. Εν Βιέννη της Αουστρίας: Εκ της Τυπογραφίας Αντωνίου Haykul, ΑΩΛΓ' [1833].

Το 1835 προσλαμβάνεται, μαζί με τον Ευθύμιο Οικονομίδη, να διδάξει στο ελληνικό σχολείο της Βιέννης και το 1836 προσλαμβάνεται, μαζί με τον ίδιο, να διδάξει στο ελληνικό σχολείο της Τεργέστης⁹.

Το 1836 αναφέρεται στους εκ Βιέννης συνδρομητές του βιβλίου **ΕΠΙΣΤΟΛΑΙ ΠΕΡΣΙΚΑΙ** του Montesquieu, Charles Louis de Secondat, το οποίο μεταφράστηκε και εκδόθηκε στη Σμύρνη από το Νεοκλή Παπάζογλου.

Το 1838 επίσης είναι στη Βιέννη. Μαζί με τον αδελφό του Δημήτριο εκδίδουν τα **Πρακτικά του ευγενεστάτου βαρώνου κυρίου Κωνσταντίνου Μπέλλιου Μακεδόνο**ς και αναλαμβάνουν την επιστασία της έκδοσης της **Γεωγραφίας** του Αδριανού Βάλβι, η οποία είχε μεν ερμηνευθεί από τον Κ. Μ. Κούμα, καθώς όμως ο Κούμας απεβίωσε, τους ζητήθηκε από την κόρη του Ελένη Κατακοζηνή να αναθεωρηθεί και να παραβληθεί με την τρίτη έκδοση του γαλλικού πρωτοτύπου. Η έκδοση της πεντάτομης αυτής γεωγραφίας ξεκίνησε το 1838 και ολοκληρώθηκε το 1840. Μετά την μακροχρόνια αυτή παραμονή του στη Βιέννη ο Νικόλαος έρχεται στην Αθήνα, όπου δραστηριοποιείται ως δάσκαλος Γερμανικών, ιδιοκτήτης ιδιωτικού σχολείου και εκδότης βιβλίων και περιοδικών. Με αγγελία του στην εφημερίδα **ΑΙΩΝ**, στο φύλλο της 27/10/1840, γνωστοποιεί πως πρόκειται να συστήσει δύο τάξεις, στις οποίες θα διδάσκει τη Γερμανική διάλεκτο. Στην αγγελία αυτή δηλώνει πως έμεινε δέκα χρόνια στη Γερμανία και πως δίδαξε τη Γερμανική διάλεκτο τόσο σε κατ' ιδίαν διδασκαλία όσο και δημοσίως, στο Ελληνικό Σχολείο της Τεργέστης. Ως εκ τούτου μπορεί να υποσχεθεί πως η εκμάθηση της Γερμανικής γλώσσας δεν είναι τόσο δύσκολη, όσο πιστεύεται. Πράγματι ο Νικόλαος πρέπει να διέπρεψε ως δάσκαλος της Γερμανικής. Πανεπιστημιακοί δάσκαλοι, όπως ο Ευθ. Καστόρχης¹⁰ και ο Ι. Πανταζίδης¹¹, καυχώνται ότι έμαθαν τα Γερμανικά από τον Νικόλαο Αργυριάδη.

Η εκδοτική του προσπάθεια στην Αθήνα ξεκίνησε με το ηθικό και θρησκευτικό σύγγραμμα **ΥΙΟΣ ΤΗΣ ΠΑΤΡΙΔΟΣ**, μια εβδομαδιαία περιοδική έκδοση, η οποία δεν πρέπει να διήρκεσε πολύ. Για το περιοδικό αυτό σύγγραμμα υπάρχει αφιέρωμα στην εφημερίδα **ΑΙΩΝ**, φύλλο 16/07/1841. Στο περιοδικό αυτό θα έγραφε και ο αδελφός του Δημήτριος με το όνομα ο «Ερημίτης της Πεντέλης»¹². Την ίδια περίπου

⁹ Τ. Ευαγγελίδης, **Η Παιδεία επί Τουρκοκρατίας**, τόμος 2^{ος} σελ.434 και σελ.494.

¹⁰ Ο Ευθύμιος Καστόρχης με δημοσίευσή του στην εφημερίδα **ΑΘΗΝΑ** αρ. φύλ. 1345, 01.09.1846 σελ.3, δηλώνει πως διδάχθηκε Δράματα εκ των του Σχιλλέρου από τον Ν.Αργυριάδη.

¹¹ Η πληροφορία δίνεται στην Εφημερίδα **ΑΚΡΟΠΟΛΙΣ**, 1/11/1883.

¹² Το Δημήτριο Αργυριάδη τον συναντάμε το 1841 στην Πεντέλη, ως «Ερημίτη της Πεντέλης», να προλογίζει το περιοδικό **Υιός της Πατρίδος** και να υπογράφει στον πρόλογο του βιβλίου «**Προλεγόμενα του αιουδίου Κοραή**», το οποίο εκδόθηκε το 1842 και το οποίο αργότερα έγινε γνωστό με το όνομα «**Παπατρέχας**». Δεν έμεινε όμως πολύ καθώς λίγο αργότερα πηγαίνει στο Βουκουρέστι, όπου ανοίγει ιδιωτικό σχολείο με τον Γρηγόριο Παπαδόπουλο και εκδίδει την πρώτη ελληνική εφημερίδα με τον τίτλο «**Ζέφυρος του Ίστρου**». Την πληροφορία για το σχολείο τη δίνει ο

περίοδο γράφει και για ένα άλλο περιοδικό. Πρόκειται για το περιοδικό *ΕΡΑΝΙΣΤΗΣ*, ήτοι συλλογή διατριβών πρωτοτύπων και μεταφραζομένων εκ των αρίστων περιοδικών συγγραμμάτων, παρά των κυρίων Αργυριάδου Ν., Αργυροπούλου Π., Βέλλιου Γ., Δόσιου Κ., Δρόσου Δ., Ζέζου Κ., Ηρακλείδου Κ., Ιωάννου Φ., Καλλιγά Π., Κοντογόνου Κ., Λάνδερερ Ξ., Λεβαδέως Ν., Λεβίδου Κ., Μάνου Ν., Μανούσου Θ., Μαυρογιάννου Κ., Μαυροκορδάτου Γ., Πιτσιπίου Κ., Ραγκαβή Α., Ρενιέρου Μ., Σίμου Ε., Στρούμπου Δ. κ.λπ.» όπου, όπως παρατηρούμε, αναφέρεται μεταξύ των συνεργατών¹³.

Στις 20 Δεκεμβρίου του 1841 υποβάλει αίτηση προς την επί των εκκλησιαστικών και δημοσίου παιδείας Γεν. Γραμματεία, με την οποία ζητάει άδεια λειτουργίας ιδιωτικού σχολείου, την οποία και αποκτάει σε λίγες ημέρες.¹⁴ Πάλι η εφημερίδα *ΑΙΩΝ*, στις 12 Ιανουαρίου 1842, κάνει ένα μικρό αφιέρωμα στον ιατρό Χ.Πρινάκη, που ασχολούνταν με την έκδοση ιατρικής εφημερίδας, και στον δάσκαλο Ν.Αργυριάδη, στους οποίους η πολιτεία μπορεί να στηρίζει πολλές ελπίδες. Στην ίδια εφημερίδα εξαγγέλλεται από τον Ν. Αργυριάδη και η λειτουργία ιδιωτικού Ελληνικού Σχολείου και περιγράφονται οι λόγοι οι οποίοι τον οδήγησαν στην ίδρυση του σχολείου αυτού, οι σχετικές με την λειτουργία του λεπτομέρειες, τα πρόσωπα που αποτελούν την εφορία του σχολείου. Ένας από τους εφόρους του σχολείου αυτού θα ήταν και ο σιατιστινός καθηγητής του Πανεπιστημίου Αθηνών Θεόδωρος Μανούσης¹⁵. Σύμφωνα με άλλη αγγελία του Νικόλαου στην εφημερίδα *ΑΘΗΝΑ*¹⁶, στο σχολείο θα φοιτούσαν μαθητές ηλικίας 8 έως 14 ετών, θα δίδασκε ο ίδιος ο Νικόλαος αλλά και άλλοι δάσκαλοι και τα διδασκόμενα μαθήματα θα ήταν: Ιερά ιστορία και Ιερά κατήχηση, Ελληνική και Λατινική γλώσσα, Στοιχεία Αριθμητικής και Γεωμετρίας, Ελληνική Ιστορία, Γεωγραφία και Φυσική Ιστορία και «...*Η διδασκαλία θέλει γίνεσθαι όσον το δυνατόν κατά την αυτήν ως και εν τοις δημοσίοις σχολείοις μέθοδον, δια να εμπορώσιν οι εις το εμόν σχολείον φοιτώντες να μεταβαίνωσιν ευθύς εις τα ανώτερα εκπαιδευτικά καταστήματα...*», τα δε

ίδιος ο Δημήτριος στο πρώτο φύλλο της εφημερίδας *Ζέφυρος του Ίστρου*, το οποίο κυκλοφόρησε στις 30 Αυγούστου του 1841. Τα φύλλα της εφημερίδας από το 1^ο της 30^{ης} Αυγούστου του 1841 μέχρι και το 47^ο της 1^{ης} Μαρτίου 1842, βρίσκονται στη βιβλιοθήκη της Ακαδημίας της Ρουμανίας. Πολύ πιθανό όμως να εκδόθηκαν και άλλα φύλλα, καθώς ο Ν. Γουναρόπουλος στο άρθρο του *ΚΟΖΑΝΙΚΑ*, στο περιοδικό «*Πανδώρα*», Τόμος ΚΒ', Φυλλάδιον 527, 1 Μαρτίου 1872, σελ. 537, γράφει ότι η εφημερίδα εκδιδόταν επί οκτώ μήνες.

¹³ Το περιοδικό *Ερανιστής* είναι συνέχεια του περιοδικού «*Ευρωπαϊκός Ερανιστής*». Εκδιδόταν στην Αθήνα από το 1840 ως το 1843 υπό τη διεύθυνση του Εμμανουήλ Αντωνιάδη στο τυπογραφείο του ίδιου. Η έκδοσή του περιοδικού με τίτλο «*Ευρωπαϊκός Ερανιστής*» διακόπηκε το 1841 και το περιοδικό επανεκδόθηκε τον Μάιο του 1842 με τίτλο *Ερανιστής*. Στην έκδοση του *Ερανιστή* μεταξύ των συνεργατών είναι ο Ν. Αργυριάδης και υπάρχει άρθρο του με τίτλο *ΜΑΚΕΔΟΝΙΚΑ και ιδίως περί Θεσσαλονίκης* στη σελίδα σελ. 299-304.

¹⁴ Γ.Α.Κ.

¹⁵ Εφημερίδα *ΑΙΩΝ*, 12 Ιανουαρίου 1842.

¹⁶ Εφημερίδα *ΑΘΗΝΑ*, 17 Ιανουαρίου 1842.

δίδακτρα ορίστηκαν σε 12 δραχμές το μήνα. Το σχολείο, δεν πρέπει να λειτούργησε για μεγάλο χρονικό διάστημα καθώς από το 1842 ως το 1847 ο Νικόλαος υπήρξε διευθυντής του Γυμνασίου Μυτιλήνης.

Χαρακτηριστικά για την παρουσία του Νικόλαου Αργυριάδη στη Μυτιλήνη είναι τα αποσπάσματα που ακολουθούν από το βιβλίο του Π.Ι.Σαμάρα, **Η εκπαίδευση στη Λέσβο (από τα χρόνια της σκλαβιάς)**:

«Στο τέλος του 1840 το νέο Γυμνάσιο ήταν έτοιμο, μα έλειπε το κατάλληλο διδακτικό προσωπικό. Έγραψαν στην Αθήνα και στην Πόλη σε διαφόρους σημαίνοντες Λέσβιους ζητώντας Γυμνασιάρχη και καθηγητές. Μα οι δάσκαλοι εκείνη την εποχή ήταν λίγοι, κι' απ' αυτούς οι καλοί δεν πήγαιναν στα δουλωμένα μέρη....Γι' αυτό τα δύο πρώτα χρόνια (1840-42) δεν βρήκαν κανένα εκπαιδευτικό. Τον τρίτο χρόνο προσκαλούν απ' την Αθήνα τον λόγιο Νικόλαο Αργυριάδη ως γυμνασιάρχη του νέου Γυμνασίου, με ετήσιο μισθό 18000 γρόσια¹⁷...Με την πλατειά μόρφωση και πείρα που είχε θα ωφελούσε πολύ το νέο Γυμνάσιο στα πρώτα του βήματα. Μα δυστυχώς πολύ γρήγορα ήρθε σε αντιπαράθεση με τον τότε Μητροπολίτη Μυτιλήνης Μελέτιο και αναγκάστηκε, μετά δυο χρόνια να παραιτηθεί δυσσαρεστημένος¹⁸... Μετά την παραίτησή του ο Αργυριάδης, τον Οκτώβριο του 1844 παντρεύτηκε στη Μυτιλήνη την αδελφή των δημογερόντων Χαραλάμπη και Στρατή Χατζημαλλιάκα, Ρήγαιναν, μα σε λίγους μήνες ήρθε σε διάσταση με τη γυναίκα του και τους συγγενείς της και έφυγε από την Μυτιλήνη δυσσαρεστημένος.¹⁹...Στα 1845, αφού στο μεταξύ τον Μελέτιο διαδέχθηκε ο Μητροπολίτης Καλλίνικος, ο Αργυριάδης με πρόσκληση της εφορείας των Σχολείων ξαναγύρισε στη θέση του με ετήσιο μισθό 10000 γρόσια²⁰... Το Γυμνάσιο την εποχή αυτή είχε 4 τάξεις με 130 μαθητές, ντόπιους και ξένους. Στη Μυτιλήνη έμεινε προσφέροντας τις πολύτιμες υπηρεσίες του ως το τέλος του 1847, οπότε έφυγε και δεν ξαναγύρισε πια».

Όπως φαίνεται από τα αποσπάσματα αυτά αλλά και από δημοσιεύματα στις εφημερίδες **ΑΙΩΝ**²¹ και **ΑΘΗΝΑ**²² καθώς και από λίβελο που κυκλοφόρησε με τίτλο **ΑΠΑΝΤΗΣΙΣ ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΚΑΚΟΗΘΗ ΥΒΡΙΣΤΗΝ**²³, ο Νικόλαος αμειβόταν πολύ καλά στη Μυτιλήνη, αλλά αντιμετώπισε πολλά προβλήματα κατά την άσκηση των διευθυντικών και διδακτικών του καθηκόντων.

Ο Π.Ι.Σαμάρας στο σύγγραμμα «**Η εκπαίδευση στη Λέσβο**» χαρακτηρίζει ως εξής το Νικόλαο: «Ο Αργυριάδης ήταν άνθρωπος προοδευτικός, με πλατειά μόρφωση και με θαυμαστή γλωσσομάθεια. Εγνώριζε πολύ καλά εκτός απ' την μητρική του γλώσσα και την αρχαία

¹⁷ Π.Ι.Σαμάρα, **Η εκπαίδευση στη Λέσβο**, σελ.21.

¹⁸ Ο.π σελ.21-22.

¹⁹ Ο.π σελ.22.

²⁰ Ο.π σελ.22.

²¹ **ΑΙΩΝ**, Φύλλο 586, 23 Δεκεμβρίου 1844.

²² **ΑΘΗΝΑ**, Φύλλο 1178, 9 Δεκεμβρίου 1844.

²³ Ψ. Χ. **Απάντησις προς τον κακοήθη υβριστή**. Εν Αθήναις :[χ.ε.],τη 14 Σεπτεμβρίου 1842.

Ελληνική, την Λατινική, την Γαλλική, την Γερμανική, την Ιταλική και την Τούρκικη. Προοδευτικός όσο λίγοι στην εποχή του. Του έλειπε η γνωστή σχολαστικότητα του δασκάλου και πολλές φορές μιλά με ειρωνεία γι' αυτήν. Ήταν φωτισμένο μυαλό που έβλεπε πέρα από την εποχή του»²⁴.

Η αναχώρηση του Αργυριάδη από την Μυτιλήνη άφησε ένα μεγάλο και δυσαναπλήρωτο κενό²⁵.

Από το γάμο του με την Ρήγαινα Χατζημαλλιάκα ο Νικόλαος απέκτησε ένα γιο, το Θεόφραστο, ο οποίος φαίνεται πως για εξήντα και πλέον χρόνια αγνοούσε την ύπαρξη των συγγενών του από το μέρος του πατέρα του.²⁶

Το 1848 ο Νικόλαος βρίσκεται πάλι στην Αθήνα, παραδίνει μαθήματα Γερμανικών, σύμφωνα με αγγελία του στην εφημερίδα **ΑΙΩΝ**²⁷, και προαναγγέλλει μια πολύ σημαντική εκδοτική δραστηριότητα. Πρόκειται για το περιοδικό **ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΟΣ ΣΥΝΕΚΔΗΜΟΣ**, ένα περιοδικό στο οποίο θα δημοσιεύονται φιλολογικές διατριβές, ερμηνείες ποιημάτων και πεζογραφιών, θέματα σχετικά με την ιστορία και γεωγραφία πολλών πόλεων, διατριβές και πραγματείες εκκλησιαστικής παιδείας, αγγελίες για εκδόσεις και ποικίλα άλλα θέματα. Το περιοδικό φιλοδοξούσε να μοιάσει τον **ΛΟΓΙΟ ΕΡΜΗ**. Το πρώτο τεύχος κυκλοφόρησε το Δεκέμβριο 1848, με αξιόλογους

²⁴ Ο.π 19, σελ.24.

²⁵ Ο.π, σελ.24.

²⁶ Σε μια σημείωση στη σελ. 306, στο βιβλίο του Ι.Σκούρτη **Ο μακεδονικός Ελληνισμός στις βορειότερες νησίδες του, Επιστολογραφία του Δεβρών και Βελεσσών Παρθένιου**, Θεσσαλονίκη 2008, ο συγγραφέας του βιβλίου λέει πως με το πέρας της προσπάθειας του εντοπίστηκε επιστολή με ημερομηνία 10/23 Ιανουαρίου 1909 και τόπο αποστολής τη Μυτιλήνη, ενός Θεόφραστου Ν.Αργυριάδη προς τον Μητροπολίτη Δεβρών και Βελεσσών Παρθένιο (ο οποίος επίσης καταγόταν από τη Σιάτιστα) και μεταξύ των άλλων γράφει:

Σεβασμιώτατε

Βελεσσά

...Εις Βελεσσά και Σκόπεια και Κομάνοβο διαμένονσι συγγενείς μου οι κύριοι Ζάχου και Αργυριάδης, ούστινας προ δύο περίπου ετών ανεγνώρισα ο τάλας εγώ όστις εθεώρουν μέχρις εσχάτων τον εαυτόν μου αστερημένον εκ πατρός συγγενών...

Από τα ονόματα και τις πόλεις που αναφέρονται στην επιστολή, φαίνεται πως ο Θεόφραστος Ν. Αργυριάδης είναι γιος του Νικόλαου Αργυριάδη, αφού είναι γνωστό ότι οι συγγενείς του Νικόλαου, και συγκεκριμένα οι γιοί του αδελφού του Αθανάσιου, έζησαν και εργάστηκαν στα Βελεσσά. Επίσης πολλά μέλη της οικογένειας Ζάχου, ανεψιοί του Νικόλαου από την αδελφή του Μαλαματή εγκαταστάθηκαν ή δραστηριοποιήθηκαν στα Βελεσσά και τα Σκόπια και είχαν σχέσεις με την μητροπολίτη Παρθένιο, ο οποίος επίσης ήταν Σιάτιστινός.

Κατόπιν έρευνας στο υποθηκοφυλακείο Μυτιλήνης, την οποία πραγματοποίησε η δικηγόρος Αικατερίνη Αποστολίδου, διαπιστώθηκε πως βάσει της μερίδας του και εν συνεχεία από τα αναφερόμενα σε αυτήν συμβόλαια ο Θεόφραστος Αργυριάδης, γεννήθηκε και διέμενε στη Μυτιλήνη, ενώ όπως προκύπτει κατά το χρόνο υπογραφής των συμβολαίων ήταν Διευθυντής του Υποκαταστήματος της Γεωργικής Τράπεζας Λήμνου στη Μυτιλήνη. Τα συμβόλαια αφορούν στα έτη 1912-1917. Επίσης ο Θεόφραστος φαίνεται ότι δίδαξε και για μία επταετία 1907-1914 τουρκικά στο Γυμνάσιο Μυτιλήνης. (Η «Λεσβιακή Ανοιξη» εν καρποφορία, Συμβολή στην Ιστορία της λεσβιακής γραμματείας, Εκδόσεις «Αστέρας», Νοέμβριος 1994, σελ.547).

Δεν γνωρίζουμε αν ο γάμος αυτός του Νικόλαου ήταν ο μοναδικός, ούτε αν απέκτησε και άλλα παιδιά. Ο Μανουήλ Γεδεών στα **ΑΠΟΣΗΜΕΙΩΜΑΤΑ ΧΡΟΝΟΓΡΑΦΟΥ** σελ. 9, γράφει «...ατυχήσας εν τω συζυγικώ βίω τω οιωδήποτε...».

²⁷ **ΑΙΩΝ**, Φύλλο 904, 18 Σεπτεμβρίου 1848.

συνεργάτες και ύλη. Ωστόσο, παρόλη την αξιόλογη ύλη και τους αξιόλογους συνεργάτες του περιοδικού, η διάρκεια κυκλοφορίας του ήταν μικρή. Αν κρίνουμε από την αλληλογραφία του Νικολάου με τον πατέρα του, οι συνδρομητές δυστροπούσαν ως προς την καταβολή της συνδρομής²⁸.

Το 1850 ο Νικόλαος διορίζεται γυμνασιάρχης Λαμίας, όπου έμεινε μόνο ένα χρόνο. Σύμφωνα με την εφημερίδα **ΑΚΡΟΠΟΛΙΣ**²⁹, παραιτήθηκε, γιατί δεν μπορούσε να ανεχτεί την αδικία και την παχυλή αμάθεια του προϊσταμένου του. Το ίδιο διάστημα έχει και εκδοτική δραστηριότητα. Στη Μανούσεια Δημόσια Κεντρική Ιστορική Βιβλιοθήκη Σιάτιστας εντοπίσαμε σελίδες του βιβλίου :

ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΟΥ ΣΥΝΕΚΔΗΜΟΥ
ΠΑΡΕΡΓΑ,
Η
ΕΠΙΤΟΜΗ
ΤΗΣ ΤΟΥ ΜΩΑΜΕΘ ΒΙΟΓΡΑΦΙΑΣ,
ΜΕΤΑΦΡΑΣΘΕΙΣΑ ΕΙΣ ΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗΝ ΔΙΑΛΕΚΤΟΝ ΠΙΣΤΩΣ ΚΑΙ ΚΑΤΑ
ΛΕΞΙΝ ΕΚ ΤΟΥ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ ΤΟΥ ΣΟΦΟΥ ΤΑΣΣΥ ΚΑΤΑ ΤΟ
1821-23 ΤΟ Β' ΗΔΗ ΕΝ ΠΑΡΙΣΙΟΙΣ ΕΚΔΟΘΕΝΤΟΣ ΓΑΛ-
ΛΙΚΟΥ ΠΡΩΤΟΤΥΠΟΥ ΤΟΥ ΣΟΦΟΥ ΣΑΒΑΡΥ.
ΕΚΔΙΔΟΤΑΙ ΥΠΟ
Ν. ΑΡΓΥΡΙΑΔΟΥ.
ΕΝ ΚΩΝ/ΠΟΛΕΙ ΚΑΙ ΑΘΗΝΑΙΣ 1850.

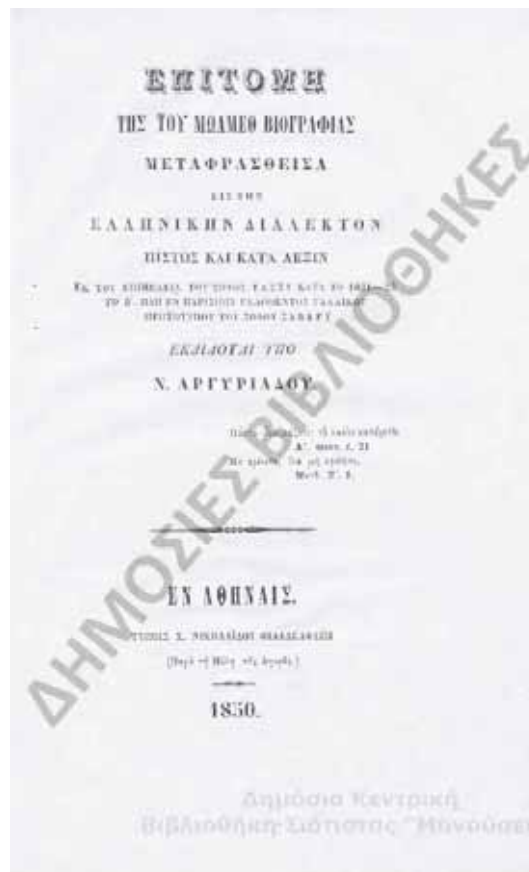
Η *Επιτομή της του Μωάμεθ βιογραφίας* υπάρχει στην ίδια βιβλιοθήκη και σε άλλα δύο αντίτυπα κανένα όμως από αυτά δεν έχει όλες τις σελίδες. Στο ένα μάλιστα εκτός από σελίδες κειμένου υπάρχουν και οι 2 σελίδες τίτλου που ακολουθούν:

²⁸ Επιστολή του πατέρα του από την Καστοριά, με ημερομηνία 6 Ιανουαρίου 1850 που δημοσιεύτηκε στο βιβλίο του Φίλιππου Ζυγούρη **Ιστορικά σημειώματα περί Σιατίστης και λαογραφικά αυτής**, σελ. 267 γράφει τα ακόλουθα:

«Φίλτατέ μοι Νικόλαε, σε ασπάζομαι πατρικώς.

Έλαβα το από 21 Νοεμβρίου γράμμα σου, ομού και τα φύλλα του Συνεκδήμου ως γράφετε και τα διένειμα άχρι του 10 αριθμού σόα εις όλους τους 18 συνδρομητάς· περί δε της χρηματικής αυτών εκπληρώσεως δεν ηξεύρω τι να σας είπω. Από Σιατίστης οι τέσσαρες δυστροπούσι. Ο Νιόπλιος αποποιείται. Ο Κωστάκης της Μωραϊτίσσης ανεχώρησεν εις Βλαχίαν. Ο αλληλοδιδάκτης Κορυδαλεύς απεβλήθη της Σχολής και έλειψε δεν ηξεύρω πού. Μένει ο αλληλοδιδάκτης μόνος Δούκας, χωρίς τον συμπληρωτού αυτού Αναστασίον Μπήκα, ότι και αυτός αποποιείται την συντέλειαν. Από τους εδώ τέσσαρας έλαβα μόνον ανά 25 γρόσια της πρώτης εξαμηνίας, από δε της δευτέρας δεν ηξεύρω τι θα πάρω. Από τους 4 της Κλεισούρας έλαβον ανά 50, την διορισμένην ετησίαν πληρωμήν και τι τώρα να προσλάβω δεν ηξεύρω. Από τους 5 του Μπλατισιού έλαβον ανά 25 την πρώτην εξαμηνίαν· τι δε έχουν να μου αποκριθούν δια την παρούσαν δευτέραν δεν ηξεύρω. Μοι φαίνεται όμως ότι όλοι είνε απρόθυμοι και εγώ δεν είμαι απαιτητής απαραίτητος, αλλ' οίος να δίδω και τον χιτώνα μου και να λείπω από τοιούτους. Σν βλέπω ότι έχεις χρείαν και ότι επιθυμείς να δανείζησαι ύστερα από ενός χρόνου κόπους σου, ούτε άρα θα ευπορήσης, αμφιβάλλω».

²⁹ Εφημερίδα **ΑΚΡΟΠΟΛΙΣ**, 1/11/1883.

Έκδοση όμως του **Κορανίου** σε μετάφραση Ν. Αργυριάδη μέχρι τώρα δεν εντοπίσαμε ούτε στη Μανούσεια Βιβλιοθήκη ούτε στις υπάρχουσες ψηφιακές βιβλιοθήκες και τις γνωστές δημοσιευμένες βιβλιογραφίες.

Ένα χρόνο μετά αναλαμβάνει σχολάρχης στις Σέρρες, όπου έμεινε δύο χρόνια και ανέδειξε μαθητές που διέπρεψαν και με εξαμηνιαία μόνο διδασκαλία τους ανέδειξε εγκρατείς της Γαλλικής και Γερμανικής γλώσσας³⁰. Στις Σέρρες αναλαμβάνει και την εγγραφή συνδρομητών για τη εφημερίδα **ΑΜΑΛΘΕΙΑ**³¹ της Σμύρνης και πολύ πιθανό να γράφει και άρθρα στην εφημερίδα αυτή, καθώς την περίοδο αυτή στην εφημερίδα υπάρχουν ανυπόγραφα άρθρα, τα οποία αφορούν στα εκπαιδευτικά θέματα της πόλης.

Μετά τις Σέρρες ακολουθεί ένα διάστημα για το οποίο δεν έχουμε σαφείς πληροφορίες..

Στο **ΜΑΚΕΔΟΝΙΚΟ ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΟ** του 1909³² υπάρχει το εξής δημοσίευμα του Ευάγγελου Στράτη: «*Εν τω νέω κτιρίω της Ελληνικής Σχολής το 1852 σχολαρχεί, έχων και υποδιδάσκαλον τον*

³⁰ Εφημερίδα **ΑΚΡΟΠΟΛΙΣ**, 1/11/1883.

³¹ **ΑΜΑΛΘΕΙΑ**, 26 Δεκεμβρίου 1852, 2 Ιανουαρίου 1853 καθώς και σε άλλα φύλλα της εφημερίδας.

³² Άρθρο του Ευάγγελου Στράτη, με ημερομηνία 25 Νοεμβρίου 1907 και τίτλο **ΟΙ ΕΥΕΡΓΕΤΑΙ ΚΑΙ ΔΩΡΗΤΑΙ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΚΟΙΝΟΤΗΤΑΣ ΣΕΡΡΩΝ**, στο **ΜΑΚΕΔΟΝΙΚΟ ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΟ** του 1909 του Παμμακεδονικού Συλλόγου, σελ.149. Η πληροφορία ότι μετά τερμάτισε το βίο δεν αληθεύει, καθώς μετά την αποχώρησή του από τις Σέρρες έζησε πολλά χρόνια.

Ιερομόναχον Ιγνάτιον, ο πολυμαθής Νικόλαος Αργυριάδης, ο μετά ταύτα δυστυχώς εγκαταλείψας επί του μετώπου του το στίγμα της εξωμοσίας μετονομασθείς Νετζίπ, είτα δ' εν πικρά μεταμελεία οικτρώς τον αμαρτωλόν βίον τερματίσας...», δημοσίευμα που οδήγησε πολλούς να γράψουν για αυτοκτονία του Νικόλαου. Στο γεγονός του εξισλαμισμού του Νικόλαου αναφέρεται και ο Μανουήλ Γεδεών ως εξής «...προσήλθεν εις την μωαμεθανικήν θρησκείαν, αληθώς ή ψευδώς, Κύριος οίδεν. Ελέγετο Νετζήπ παρά τοις τούρκοις, αλλ' εις τας ελληνικάς εκδόσεις αυτού υπεγράφετο πάντοτε Ν μόνον, ώστε να πιστεύηται, κατά τας περιστάσεις, και Νικόλαος και Νετζήπ. ...»³³

Ο Φίλιππος Ζυγούρης για τον εξισλαμισμό του Νικόλαου δίνει την εξής εκδοχή: «Ο Νικόλαος ήτο πολύ πεισματάρης, που κατήντησε να εξισλαμισθεί από πείσμα, αν μη από περιέργεια να γνωρίσει τα τυχόν μυστηριώδη της θρησκείας του Ισλάμ. Στα τέλη του βίου <του> μετανόησε και ζήτησε συγχώρηση από τη Μ<εγάλη> Εκκλησία³⁴».

Σε άρθρο με τίτλο **Επανόρθωσις αδικήματος** και ημερομηνία 1/11/1883, στην εφημερίδα **Ακρόπολις**, που εξέδιδε ο Βλάσσης Γαβριηλίδης, ο αρθογράφος, ο οποίος υπογράφει ως Δίκαιος, γράφει πως αιτία που εγκατέλειψε ο Νικόλαος την λαμπρή του θέση στις Σέρρες ήταν ο κίνδυνος του Ελληνισμού από τον Πανσλαβισμό, γι' αυτό και ήρθε στην Κωνσταντινούπολη να αντιπράξει από κοντά τις ελληνοκτόνες σκευωρίες του Πανσλαβισμού. Σύμφωνα με τον αρθογράφο ο Νικόλαος είχε την ευκαιρία να ανέλθει θυσιάζοντας τις αρχές του σε υψηλές και λαμπρές θέσεις, όπως έκαναν άλλοι, αλλά προτίμησε να *υπερμαχεί σταθερά και διαπρυσίως υπέρ του ελληνισμού με λόγια, με έργα, με δημοσιογραφικούς αγώνες*

Από το 1862 μέχρι το 1868 Νικόλαος εμφανίζεται με πλούσια συγγραφική και εκδοτική δράση στην Κωνσταντινούπολη. Στην εφημερίδα **ΟΜΟΝΟΙΑ** της Κωνσταντινούπολης, στο φύλλο της 15^{ης} Σεπτεμβρίου 1862, διαβάζουμε αγγελία του με την οποία γνωστοποιεί πως αναλαμβάνει τη μετάφραση παντός εγγράφου στην Τούρκικη και από την Τούρκικη στην Ελληνική ή τη Γαλλική εγγυώμενος *ταχείαν διεκπεραίωσιν και ακριβεστάτας τας μεταφράσεις*. Την περίοδο αυτή φέρεται και να δημοσιογραφεί στην εφημερίδα **ΟΜΟΝΟΙΑ**³⁵. Σύμφωνα

³³ Μανουήλ Γεδεών, **ΑΠΟΣΗΜΕΙΩΜΑΤΑ ΧΡΟΝΟΓΡΑΦΟΥ**, Εν Αθήναις 1932, σελ.9.

³⁴ Φίλιππος Ζυγούρης, **Ιστορικά σημειώματα περί Σιατίστης και λαογραφικά αυτής**, σελ.266.

³⁵ Σταματόπουλος Δημήτριος, «Ελληνικός Τύπος της οθωμανικής Κωνσταντινούπολης», 2008, *Εγκυκλοπαίδεια Μείζονος Ελληνισμού, Κωνσταντινούπολη*.

URL: <<http://www.ehw.gr/l.aspx?id=11035>>

Σε τόμο με τον τίτλο **ΘΩΜΑΣ ΣΙΑΤΕΡΤΩΝ** που υπάρχει στη βιβλιοθήκη του ΑΠΘ συμπεριλαμβάνονται και άλλα έργα του Νικόλαου καθώς και αγγελίες. Τα έργα αυτά είναι ένα διήγημα του Νικόλαου με τίτλο **ΤΑ ΠΡΟΓΑΜΙΑΙ Α**, τόπο έκδοσης την Κωνσταντινούπολη και χρόνο 1862, ένα **Φιλολογικό Άθυρμα**, το οποίο είχε δημοσιευθεί προηγουμένως στην εφημερίδα **ΟΜΟΝΟΙΑ**, με τόπο έκδοσης επίσης την Κωνσταντινούπολη και χρόνο 1862, και άρθρα με τον τίτλο **ΕΥΘΥΦΡΩΝ**, ή αυτοσχέδιοι στοχασμοί περί γνήσιου Ελληνισμού και υπέρ της συμφιλίωσης των

με το Φίλιππο Ζυγούρη στην Κωνσταντινούπολη συνεργάστηκε με τον Χαλήλ πασιά, διοικητήν ύστερα Σερβίων, μεταφράζοντας στην τουρκική γλώσσα την **Ιστορία του Ηροδότου**³⁶. Το 1863 εκδίδει το **Εθνικόν Μυθιστόρημα Περικλής**. Για το μυθιστόρημα αυτό ο Α. Δημαράς λέει «...πριν περάσουμε στην στροφή την οποία εκφράζει μέσα στα γράμματά μας η Πάπισσα Ιωάννα, αξίζει να μνημονευτεί από την πολιτική παραγωγή ο Περικλής, εθνικόν μυθιστόρημα που πρωτοδημοσιεύτηκε στα ελληνικά (1863) στην Πόλη, με το όνομα του Ν. Αργυριάδη». Επίσης εκδίδει φυλλάδιο με τίτλο **Φωνή της Πατρίδος**, όπου επισημαίνει την αξία του ελληνικού πολιτισμού και την αναγκαιότητα διάδοσης του. Στο φυλλάδιο αυτό ο Νικόλαος μεταξύ των άλλων γράφει: «...η μεγάλη ιδέα είναι η ειρήνη, το φως, ο πολιτισμός, τα έργα της ειρήνης, η ανεξιθρησκεία, η αδελφότης των εθνών, η ελευθερία της συνειδήσεως...». Το 1866 εκδίδει δική του εφημερίδα με την ονομασία **ΗΛΙΟΣ**, η οποία είχε μικρή διάρκεια ζωής. Για την εφημερίδα αυτή ο Μ. Γεδεών γράφει: «...Εις τον βραχύβιον αυτού «Ήλιον» ως υπεύθυνος (απέναντι του «γραφείου του τύπου») υπεγράφετο δια ψηφίων τουρκικών Μεχμέτ-Νετζήπ, ενώ η εφημερίς αυτού ήτον ελληνική, ουχί τουρκική. Του κίβδηλου Ν. ο «Ήλιος» έζησεν ολίγας εβδομάδας, στερούμενος υποστηρίξεως των ομοεθνών, απεχθανομένων την αχαρακτήριστον πολιτείαν του Ν.,, όστις υπερεξηκοντούτης, μετά το 1875, ανεχώρησεν εις Αθήνας, διορισθείς, ως ηκούσθη, σχολάρχης εν Οιτύλω, ή εν Γυθείω, όπου επέθανεν...»³⁷. Η πληροφορία του Ευάγγελου Στράτη στο **ΜΑΚΕΔΟΝΙΚΟΝ ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΟΝ** «...είτα δ' εν πικρά μεταμελεία οικτρώς τον αμαρτωλόν βίον τερματίσας...» καθώς πολλές από τις πληροφορίες του Μ.Γεδεών στα **ΑΠΟΣΗΜΕΙΩΜΑΤΑ ΧΡΟΝΟΓΡΑΦΟΥ** αποδεικνύονται λανθασμένες από τα ίδια τα αρχεία του ελληνικού κράτους, (συγκεκριμένα ΓΑΚ , Τοπικό Ιστορικό Αρχείο Λεωνιδίου), όπου φαίνεται πως ο Νικόλαος διορίζεται το 1883 Σχολάρχης στο Ελληνικό Σχολείο Λεωνιδίου και όχι στον Οίτυλο ή το Γύθειο που γράφει ο Γεδεών. Στο Λεωνίδιο υπηρετεί μέχρι και το σχολικό έτος 1885-1886. Σε αίτηση του σχολείου αυτού προς το Υπουργείο Παιδείας με ημερομηνία 25/9/1885 ο προϊστάμενος του σχολείου ζητά και άλλο ελληνοδιδάσκαλο «..του ετέρου ημών Ν. Αργυριάδου υπεργέρου όντος... και ουδαμού δυναμένου βοηθήσαι άλλην τάξιν...».

Ο αγώνας του για την έκδοση των βιβλίων αυτών, τα προβλήματα που αντιμετωπίζει και τα σχέδιά του φαίνονται στις αγγελίες των

λαών της Ανατολής, πολλά από τα οποία απευθύνονται στο συντάκτη της εφημερίδας **ΟΜΟΝΟΙΑ**. Το περιεχόμενο των άρθρων του **ΕΥΘΥΦΡΟΝΟΣ** σε πολλά σημεία έχει ύφος έντονο πολιτικό και σε κάποια άρθρα υπογράφει και ως **ΦΩΚΙΩΝ**. Ο **ΕΥΘΥΦΡΩΝ** κάνει συχνές αναφορές στον **ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΟ ΣΥΝΕΚΛΗΜΟ**. Με το ίδιο όνομα **ΕΥΘΥΦΡΩΝ** αναφέρεται και ένας συνεργάτης του Νικόλαου στο **ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΟ ΣΥΝΕΚΛΗΜΟ**.

³⁶ Φίλιππος Ζυγούρης **Ιστορικά σημειώματα περί Σιατίστης και λαογραφικά αυτής** σελ.266.

³⁷ Μανουήλ Γεδεών, **ΑΠΟΣΗΜΕΙΩΜΑΤΑ ΧΡΟΝΟΓΡΑΦΟΥ**, Εν Αθήναις 1932, σελ.9.

εκδόσεων του. Το Μάρτιο του 1865 προαναγγέλλει το έργο **Η Θρησκεία των Ελλήνων** του Γουλιέλμου Φρειδερίκου Ρίγκιο³⁸ και λίγο μετά την **Ελληνική Βιβλιοθήκη**³⁹ και ζητάει την χρηματική συνδρομή των φιλόμουσων. Σύμφωνα με την αγγελία, σκοπεύει να επιλέξει τα εκλεκτότερα έργα από τους συγγραφείς: Όμηρο, Ευριπίδη, Σοφοκλή, Αισχύλο, Αριστοφάνη, Δημοσθένη, Πλάτωνα, Πίνδαρο και από τον εκδότη του έργου **Περί Θρησκείας των Ελλήνων** Γουλιέλμο Φρειδερίκο Ρίγκιο και να τα προσφέρει σε κατανοητή μετάφραση. Ένα χρόνο μετά με αγγελία του⁴⁰ απευθύνεται προς τους συνδρομητές του, αναλύει τα αγαθά του συνεταιρισμού, παρατηρεί ότι δια του συνεταιρισμού έγιναν μεγάλα έργα και πολλοί πλούσιοι ομογενείς συνέδραμαν για την ανέγερση του Πανεπιστημίου, της Εθνικής βιβλιοθήκης, του Ορφανοτροφείου, του Αρσακείου, του Πολυτεχνείου. Ωστόσο επισημαίνει, κανένας δεν διέθεσε ένα ποσό από τους τόκους του οποίου θα εκδίδονται ωφέλιμα για το έθνος βιβλία, που θα διανέμονται σε μέτριες τιμές στους φιλόμους και στους έχοντες ανάγκες. Γι' αυτό προτείνει, αντί να δουλεύει δημοσιογραφώντας για χίλια γρόσια το μήνα σε διάφορες εφημερίδες, να τον συνδράμουν, ώστε να εργάζεται για την έκδοση χρήσιμων για το έθνος βιβλίων, για τη σύσταση δηλ. φιλόμουσου εταιρίας, η οποία θα δημοσιεύει κοινωφελή συγγράμματα. Μάλιστα κάνει μια πλήρη οικονομική ανάλυση του κόστους των συγγραμμάτων και των εισπράξεων από τις συνδρομές, και επισημαίνει πως από μια τέτοια δραστηριότητα θα εύρισκαν εργασία στοιχειοθέτες, τυπογράφοι, χαρτοπώλες, βιβλιοδέτες, διανομείς κ.λπ.

Ο συνεταιρισμός αυτός έγινε το Μάιο του 1867, με τον Δ. Νικολαΐδη⁴¹ και Χ. Γρηγορά. Ο Νικόλαος στο πλαίσιο της συμφωνίας τους ανέλαβε τις μεταφράσεις και επιδόθηκε με πάθος σε αυτές εγκαταλείποντας κάθε άλλη εργασία και σκέψη ακόμα και την προσοδοφόρο εργασία του «εν τω Δελτίω της Επταλόφου»⁴². Πλανήθηκε όμως, όπως ο ίδιος γράφει σε φυλλάδιο του με τον τίτλο **ΜΙΣΑΓΥΡΤΗΣ**, και οδηγήθηκε σε αντιδικίες με τους συνεταίρους του και σε δικαστικές περιπέτειες. Το μόνο βιβλίο το οποίο φαίνεται να εκδόθηκε από το συνεταιρισμό αυτό το 1867 ήταν η **Ομήρου Οδύσσεια μεθερμηνευθείσα εις την καθομιλουμένην προς χρήση του λαού**, η οποία κυκλοφόρησε σε τέσσερις τόμους. Η μετάφραση είναι σε πεζό λόγο και με αξιόλογα σχόλια και είναι αρχαιότερη από τις γνωστές

³⁸ Η **Αγγελία** συμπεριλαμβάνεται σε τόμο με τίτλο **ΘΩΜΑΣ ΣΙΑΤΕΡΤΩΝ**, ο οποίος υπάρχει στη βιβλιοθήκη του ΑΠΘ.

³⁹ Ο.π.

⁴⁰ Πρόλογος στο βιβλίο **ΘΩΜΑΣ ΣΙΑΤΕΡΤΩΝ**.

⁴¹ Ο Δ. Νικολαΐδης ήταν ένας από τους συντάκτες και εκδότες της εφημερίδας **ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΙΣ**.

⁴² **ΜΙΣΑΓΥΡΤΗΣ** σελ.17.

μεταφράσεις των Α. Σκαλίδου (1873)⁴³, Κ. Φιλαλήθη (1882)⁴⁴, Ιάκωβου Πολυλά (1875-1891) και Αργύρη Εφταλιώτη (1914-1923). Λόγω των διαφορών που είχαν οι συντάκτες τη μετάφραση της Οδύσσειας μετά την ένατη σελίδα του 4^{ου} τόμου δεν την έκανε ο Αργυριάδης⁴⁵. Μετά από αυτή την περιπέτεια για πολλά χρόνια δεν φαίνεται να έχει εκδοτική δραστηριότητα⁴⁶.

Τον Οκτώβριο του 1875 ενώ βρισκόταν στην Κωνσταντινούπολη, δημοσίευε μάλιστα και μια διατριβή του στην εφημερίδα **ΑΝΑΤΟΛΙΚΟΣ ΑΣΤΗΡ**⁴⁷, αντιμετωπίζει το θάνατο του μεγάλου αδελφού του Δημήτριου, τον οποίο αγαπούσε και περιέθαλπε με πολλή στοργή. Ο θάνατος του αδελφού του τού προκάλεσε μεγάλη οδύνη και πολλές ευθύνες⁴⁸ καθώς ανέλαβε να εκπληρώσει τις τελευταίες επιθυμίες του⁴⁹, αλλά και να ολοκληρώσει το εκδοτικό έργο του αδελφού του⁵⁰. Ηλικιωμένος πλέον βρίσκεται στην Αθήνα, όπου για ένα διάστημα δεν είχε καμιά ασχολία⁵¹. Το 1883 παρά την ηλικία του διορίζεται σχολάρχης στο Λεωνίδιο, όπου δίδαξε τρία χρόνια⁵². Σύμφωνα με το Φίλιππο Ζυγούρη, συνάδελφο του μικρότερου αδελφού του Νικόλαου, του Αθανάσιου Αργυριάδη, πέθανε φτωχότατος στην Αθήνα⁵³, ενώ ως τόπο θανάτου του Νικόλαου, ο Π.Ι.Σαμάρας, καθώς και άλλα έντυπα της Λέσβου⁵⁴, αναφέρουν την Πόλη.

⁴³ Υπάρχει στην Εθνική Βιβλιοθήκη, <http://opac.nlg.gr> καθώς και στη Δημόσια Βιβλιοθήκη Βέροιας, <http://medusa.libver.gr/>

⁴⁴ Υπάρχει στην Εθνική Βιβλιοθήκη, <http://opac.nlg.gr>

⁴⁵ Υπάρχει σχετική υποσημείωση στο βιβλίο που γράφει ότι τη μετάφραση κάνει άλλος, του οποίου το όνομα δεν αποκαλύπτεται. Επίσης το αναφέρει και ο Νικόλαος στο φυλλάδιο **ΜΙΣΑΓΥΡΤΗΣ**.

⁴⁶ Το τελευταίο έργο του που γνωρίζουμε είναι το **Προτύλαιο ελληνικής μυθολογίας**, το οποίο εκδόθηκε το 1879 στην Αθήνα.

⁴⁷ Η δημοσίευση ξεκίνησε από το φύλλο 1328 της 9^{ης} Οκτωβρίου και συνεχίστηκε σε πολλά φύλλα στη στήλη των Εκπαιδευτικών. Αφορούσε σε φιλολογικές επικρίσεις της ύλης του περιοδικού του Ελλ.Φιλολογικού Συλλόγου Κωνσταντινούπολης καθώς και στις δράσεις του προέδρου του συλλόγου.

⁴⁸ Νεκρολογία στην εφημερίδα **ΑΝΑΤΟΛΙΚΟΣ ΑΣΤΗΡ**, φύλλο της 18^{ης} Οκτωβρίου 1875.

⁴⁹ Επιθυμία του αδελφού του ήταν να διανεμηθούν 200 αντίτυπα του α' τόμου των **Μύθων του Αισώπου** στα σχολεία της Μακεδονίας (Εφημερ. **ΕΡΜΗΣ**, 28 Οκτωβρίου 1875). Την προσφορά έκανε ο Χρηστάκης Ζωγράφος (Εφημ. **ΑΝΑΤΟΛΙΚΟΣ ΑΣΤΗΡ**, φύλλο 13^{ης} Οκτωβρίου 1875).

⁵⁰ Σύμφωνα με τη νεκρολογία ο αδελφός του τού ανέθεσε να εκδώσει τα χειρόγρατά του, για να καλυφτούν τα έξοδα έκδοσης του δευτέρου τόμου των **Αισωπειών Μύθων**. Δυστυχώς δεν καταφέραμε να εντοπίσουμε δεύτερο τόμο των **Αισωπειών Μύθων** ούτε και τις εκδόσεις των παραπάνω χειρόγραφων.

⁵¹ Εφημερίδα **ΑΚΡΟΠΟΛΙΣ**, 1/11/1883.

⁵² Στο Πρωτόκολλο εισερχομένων και εξερχομένων εγγράφων του σχολείου αυτού ο κ. Κορολόγος Αριστείδης, προϊστάμενος στο **Γ.Α.Κ. Τοπικό Ιστορικό Αρχείο Λεωνιδίου**, εντόπισε περιλήψεις εισερχομένων εγγράφων που αποδεικνύουν τον διορισμό του Νικόλαου ως σχολάρχη του Ελληνικού Σχολείου του Λεωνιδίου, την παραμονή του εκεί για τρία χρόνια και τη διδασκαλία στο σχολείο. Τον Ιούνιο του 1886, τουλάχιστο 74 χρονών, υπογράφει το Γενικό Έλεγχο ετησίας προόδου των μαθητών.

⁵³ Φίλιππος Ζυγούρης **Ιστορικά σημειώματα περί Σιατίστης και λαογραφικά αυτής**, υπό Φιλίππου Αν.Ζυγούρη, σελ. 266.

⁵⁴ **Η εκπαίδευση στη Λέσβο**, του Π.Ι.Σαμάρα, σελ.24, **Η «Λεσβιακή Άνοιξη» εν καρποφορία, Συμβολή στην Ιστορία της λεσβιακής γραμματείας**, Κώστας Μίσσιος, Εκδόσεις «Αστέρας», Νοέμβριος 1994, σελ.547.

Όλη η ζωή του Νικόλαου υπήρξε ένας συνεχής αγώνας, για να προσφέρει εκδόσεις. Ο αγώνας αυτός ξεκίνησε από πολύ μικρή ηλικία, ήταν μόλις 19 χρονών όταν εξέδωσε την πρώτη προκήρυξη στη Βιέννη για το βιβλίο «**Νεώτατα της Ελλάδας κατά της Ασίας τρόπαια**» και συνεχίστηκε μέχρι τα βαθιά γεράματα. Στην προσπάθεια του αυτή φαίνεται να είχε συνοδοιπόρους όλη του την οικογένεια, όπως φαίνεται στα λίγα γράμματα του Νικόλαου με την οικογένεια του τα οποία σώζονται⁵⁵. Εγκατέλειψε ακόμα και θέσεις με καλές αμοιβές, για να αφοσιωθεί στις εκδόσεις. Πολλές από τις εκδόσεις αυτές σώζονται σε διάφορες βιβλιοθήκες, οι πιο πολλές μάλιστα υπάρχουν στη γενέτειρά του Σιάτιστα, στην οποία ήταν εγκατεστημένοι οι γονείς του και τα αδέρφια του και με την οποία πάντα κρατούσε επαφές. Άλλωστε ο αδελφός του Αθανάσιος είναι ένας από τους μεγαλύτερους δωρητές βιβλίων της εν λόγω βιβλιοθήκης. Αν κρίνουμε όμως από τις διάφορες αγγελίες και προλόγους των βιβλίων, πρέπει να υπάρχουν και εκδόσεις λανθάνουσες⁵⁶, αλλά κυρίως υπάρχουν εργασίες τις οποίες δεν κατάφερε ποτέ να εκδώσει και δεν γνωρίζουμε την τύχη τους. Σήμερα εκατόν είκοσι χρόνια μετά το θάνατο του Νικόλαου χάρη στις ψηφιακές βιβλιοθήκες έχουμε τη δυνατότητα να μελετήσουμε έργα του Νικόλαου και άρθρα του στον τύπο της εποχής του και να τοποθετήσουμε τον ξεχασμένο αυτό λόγιο στη θέση της ελληνικής γραμματολογίας που του αξίζει.

⁵⁵Σώζονται ελάχιστα γράμματα στα οποία διαφαίνονται οι σχέσεις του Νικόλαου με την οικογένεια του και αναφέρονται κυρίως σε οικονομικά θέματα. Τέτοια γράμματα δημοσιεύονται στο βιβλίο **Ιστορικά σημειώματα περί Σιατίστης και λαογραφικά αυτής**, υπό Φιλίππου Αν.Ζυγούρη, σελ. 267, στο περιοδικό **ΜΑΚΕΔΟΝΙΚΑ**, τόμος 7, άρθρο του Γιάννη Τσάρα, με τίτλο **Έγγραφα από τα χρόνια της τουρκοκρατίας**, και στο βιβλίο του Εμμανουήλ Κουτσιαφτη **Η Ελληνική εκπαίδευση στην Καστοριά το 19^ο αιώνα** (Αρχαία Ιεράς Μητροπόλεως), σελ. 67.

⁵⁶Ο Φίλιππος Ζυγούρης αναφέρει ότι στην Κων/πολη ο Νικόλαος μετέφρασε αρχαία ελληνικά κείμενα στην τουρκική γλώσσα σε συνεργασία με το Χαλήλ πασά, Διοικητή περιφέρειας των Σερβίων αργότερα, στα τέλη του 19ου αι., σελ. 266.

01.4.2. Εργογραφία Νικολάου Αργυριάδη

α/α	Συγγραφέας	Τίτλος	Πηγή
1	Αργυριάδης Νικόλαος	<i>Νεώτατα της Ελλάδος κατά της Ασίας τρόπαια.</i> Ήτοι βιογραφίαι των νεωτάτων Ελλήνων Ηρώων, των εν τω υπέρ της ελευθερίας ιερῷ αγῶνι διαπρεψάντων. Τμήμα α! περιέχον την βιογραφίαν του Κ. Κανάρη υπό Ν. Α. του Μαραθωνίου, και την εικόνα του Ἡρώος, εν Λειψία της Σαξωνίας 1835. Επανέκδοση το 1902 στην Αθήνα από τον εκδότη Σπ. Κουσουλίνο.	Διαδίκτυο
2	Αργυριάδες	<i>Γεωγραφία</i> , εκτεθείσα μεν γαλλιστί υπό Αδριανού Βάλβι, ερμηνευθείσα δε δια χρήσιν των Ελλήνων υπό Κ. Μ. Κούμα. Μετά δε την αυτού αποβίωσιν αναθεωρηθείσα και με την γ' έκδοσιν του Γαλλικού πρωτοτύπου παραβληθείσα εξεδόθη επιστασία και διορθώσει των Αυταδέλφων Δ. και Ν. Αργυριαδών, εν Βιέννη της Αυστρίας 1838.	Μανούσεια Δημόσια Κεντρική Ιστορική Βιβλιοθήκη Σιάτιστας, Διαδίκτυο
3	Αργυριάδες	<i>Πρακτικά του ευγενεστάτου βαρόνου κυρίου Κωνσταντίνου Μπέλλιου Μακεδόνο</i> , συλλεγέντα υπό των Αυταδέλφων Δ. και Ν. Αργυριαδών των εκ Σιατίστης της Μακεδονίας, εν Βιέννη της Αυστρίας 1838.	Μανούσεια Δημόσια Κεντρική Ιστορική Βιβλιοθήκη Σιάτιστας, Διαδίκτυο
4	Αργυριάδης Νικόλαος	<i>Υιός της πατρίδος</i> , σύγγραμμα ηθικών καί θρησκευτικών εκδιδόμενον υπό Ν. Αργυριάδου, εν Αθήναις 1841. (περιοδικό)	Μανούσεια Δημόσια Κεντρική Ιστορική Βιβλιοθήκη Σιάτιστας
5	Αργυριάδης Νικόλαος	<i>Ερανιστής</i> , ήτοι, συλλογή διατριβών πρωτοτύπων και μεταφραζομένων εκ των αρίστων περιοδικών συγγραμμάτων παρά των κυρίων Αργυριάδου Ν. κ.ά., εν Αθήναις 1842.	Μανούσεια Δημόσια Κεντρική Ιστορική Βιβλιοθήκη Σιάτιστας, Διαδίκτυο
6	Αργυριάδης Νικόλαος	<i>"Μακεδονικά και ιδίως περί Θεσσαλονίκης"</i> , Φιλολογικός Συνέκδημος, σύγγραμμα περιοδικόν υπό λογίων ανδρών συντασσόμενον αρ. 7-8, εν Αθήναις 31 Μαρτίου 1849.	Μανούσεια Δημόσια Κεντρική Ιστορική Βιβλιοθήκη Σιάτιστας
7	Αργυριάδης Νικόλαος	<i>Φιλολογικού Συνεκδήμου πάρεργα, ή επιτομή της του Μωάμεθ βιογραφίας</i> , μεταφρασθείσα εις την ελληνικήν διάλεκτον πιστώς και κατά λέξιν....., Εν Κων/πόλει και Αθήναις 1850.	Μανούσεια Δημόσια Κεντρική Ιστορική Βιβλιοθήκη Σιάτιστας
8	Αργυριάδης Νικόλαος	<i>Η Φωνή της Πατρίδος</i> , εν Κωνσταντινουπόλει 1863.	Διαδίκτυο

9	Αργυριάδης Νικόλαος	<i>Περικλής</i> , Εθνικόν Μυθιστόρημα. Εκδιδόντος Ν. Αργυριάδου..., Τ.1, Εν Κωνσταντινουπόλει 1863.<μετάφραση εκ του αγγλικού> ///μετάφραση εκ του αγγλικού σημειώνει ο Γεδεών στο βιβλίο του: Αποσημειώματα Χρονογράφου// το ίδιο και στην εισαγωγή της πρώτης έκδοσης ο ίδιος ο Νικόλαος	Διαδίκτυο
10	Αργυριάδης Νικόλαος	<i>Ευριπίδου Ιππόλυτος</i> , μεταφρασθείς εις την καθομιλουμένην υπό Ν. Αργυριάδου, εν Κωνσταντινουπόλει 1865.	Διαδίκτυο
11	Αργυριάδης Νικόλαος	<i>Τα χρήματα του Διαβόλου</i> .Δράμα εις πράξεις τρεις, μεταφρασθέν εκ του Ιταλικού υπό Ν. Αργυριάδου, εν Κωνσταντινουπόλει 1865.	Διαδίκτυο
12	Αργυριάδης Νικόλαος	<i>Θνατικανού απόκρυφα ή τα κρύφια και φανερά εγκλήματα του Παπισμού</i> . Σύγχρονοι και ιστορικά εικόνες. Υπό Θεοδώρου Γρεισιγγέρρου. Εκ της τετάρτης εκδόσεως του Γερμανικού πρωτοτύπου, εξελληνίσαντος Ν. Αργυριάδου. Εν Κωνσταντινουπόλει 1866.	Διαδίκτυο και Εθνική Βιβλιοθήκη
13	Αργυριάδης Νικόλαος	Εφημερίδα <i>Ήλιος</i> , στην Κων/πολη 1866. (Μ.Ι.Γεδεών, Αποσημειώματα Χρονογράφου)	Τα Αποσημειώματα Χρονογράφου στο Διαδίκτυο.
14	Αργυριάδης Νικόλαος	<i>Θωμάς Σιάτερτων</i> , ή Μεγαλοφυία και της τύχης δυσμένεια. Εκδιδόντος Ν.Αργυριάδου, εν Κωνσταντινουπόλει, εκ του τυπογραφείου Α. Κορομηλά, 1866. (Μετάφραση εκ του αγγλικού σημειώνει ο Γεδεών στο βιβλίο του: Αποσημειώματα Χρονογράφου .)	Διαδίκτυο
15	Αργυριάδης Νικόλαος	<i>Ομήρου Οδύσσεια μεθερμηνευθείσα εις την καθομιλουμένην προς χρήση του λαού</i> υπό Ν. Αργυριάδου, μετά των αναγκαίων σημειώσεων, εν Κωνσταντινουπόλει 1867.	Εθνική Βιβλιοθήκη και Διαδίκτυο
16	Αργυριάδης Νικόλαος	<i>Μισαγύρτης</i> . [Εν Κωνσταντινουπόλει]: [χ.ε.], [1868].	Διαδίκτυο
17	Αργυριάδης Νικόλαος	<i>Προπύλαια ελληνικής μυθολογίας</i> , Αθήναι 1879.	Εθνική Βιβλιοθήκη
18	Αργυριάδης Νικόλαος, συμμετοχή	<i>Λεξικόν της ελληνικής Γλώσσης, Τρίτομον</i> . Εκδοθέν μεν το πρώτον υπό Αρχιμανδρίτου Ανθίμου Γαζή, νυν δε το δεύτερον εκ διαφόρων, νεωτέρων ελληνικογερμανικών και ετέρων λεξικών επεξεργασθέν, διασκευασθέν ... εκδοθέν επιστασία, επιμελεία και δαπάνη Κ. Γκαρπολά του Ολυμπίου και Χρ. Ματακίδου του Σαμίου. Βιέννη 1835. Εκ του τυπογραφείου Αντωνίου Χαϊκούλ.	Διαδίκτυο

Η εργογραφία είναι τμήμα της εργασίας της κ. Ζωγράφου-Βώρου Θεοδώρας με τίτλο **Μια άγνωστη οικογένεια εκπαιδευτικών του 19ου αιώνα: ΑΡΓΥΡΙΑΔΕΣ** δημοσιευμένης στην ιστοσελίδα <http://www.siatistanews.gr> και στο περιοδικό ΤΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΑ τεύχος 97-98. Με την παρούσα εργασία συμπληρώθηκε με το έργο *Λεξικόν της ελληνικής Γλώσσης,*, με αύξοντα αριθμό στον προηγούμενο πίνακα 18.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Αγγέλου Άλκης, *Μια λανθάνουσα ιστορία της νεοελληνικής λογοτεχνίας*. Στον τόμο Πρακτικά Α΄ Συνεδρίου Κοζάνης, Σεπτέμβριος 1993, με θέμα «Η Κοζάνη και η περιοχή της, Ιστορία-Πολιτισμός». Έκδοση: Ινστιτούτο Βιβλίου και Ανάγνωσης, Κοζάνη 1997. Μανούσεια.
- Αργυριάδης Δημήτριος, *Συλλογή των προλεγομένων του αιιδίμου Κοραή : όσα μέχρι τούδε δεν ετυπώθησαν εκ τόμον ιδιον προς χρήσιν των φιλογενών Ελλήνων*, Εκ της τυπογραφίας Εμ. Αντωνιάδου, Εν Αθήναις 1842. Μανούσεια, Διαδίκτυο.
- Αργυριάδης Νικόλαος, *Θωμάς Σιάτερτων, ή, μεγαλοφυία και της τύχης δυσμένεια: δράμα εις τέσσαρας πράξεις, Ευθύφρων, ή, αυτοσχέδιοι στοχασμοί (1866)*. Εκ του τυπογραφείου Α. Κορομηλά, Εν Κωνσταντινουπόλει 1866, Ψηφιοθήκη Α.Π.Θ.
- Βαλέτας Γ., *Ένα άγνωστο δοκίμιο ιστορίας νεοελληνικής λογοτεχνίας*, Αθήνα 1934, περιοδικό «Εργασία», Βιβλιοθήκη Δήμου Θεσσαλονίκης.
- Βασδραβέλλης Ι. *Διάφοροι οικογένειαι των Σερρών, Μελενίκου και μοναστηρίου Ρίλας κατά το έτος 1824*, περιοδικό Μακεδονικά 7, Ε.Μ.Σ., Θεσσαλονίκη 1967.
- Βέλκος Γρηγόρης, *Αργύριος Παπαρίζος (1764-1851)* Ο μεγάλος Σελιτσιώτης Διδάσκαλος του Γένους, Αθήνα 1983.
- Γεδεών Μανουήλ, *Αποσημειώματα χρονογράφου*, Τύποις Φοίνικος, Εν Αθήναις 1932. Διαδίκτυο, ψηφιακή βιβλιοθήκη ANEMH.
- Γκαρπολάς Κ., και Ματακίδης Χρ., *Λεξικόν της ελληνικής Γλώσσης, Τρίτομον*. Εκ του τυπογραφείου Αντωνίου Χαϊκούλ, Βιέννη 1835. Διαδίκτυο, ψηφιακή βιβλιοθήκη ANEMH.
- Γκίνης Δημήτριος Σ., Βαλέριος Γ. Μέξας **Ελληνική Βιβλιογραφία 1800-1863**: Αναγραφή των κατά την χρονικήν ταύτην περίοδον όπου δήποτε ελληνιστί εκδοθέντων βιβλίων και εντύπων εν γένει μετά πίνακος εφημερίδων και περιοδικών της περιόδου ταύτης υπό Δημητρίου Σ. Γκίνη και Βαλερίου Γ. Μέξα. Γραφείον Δημοσιευμάτων Ακαδημίας Αθηνών. Εν Αθήναις 1939-1957. Εθνική και Διαδίκτυο.

- Γουναρόπουλος Ν, *ΚΟΖΑΝΙΚΑ*, περιοδικό «Πανδώρα», Τόμος ΚΒ΄, Φυλλάδιον 527, 1 Μαρτίου 1872. Διαδίκτυο, ψηφιακή συλλογή ΠΛΕΙΑΣ.
- Δημαράς Κ., *Ιστορία της νεοελληνικής λογοτεχνίας*, Ίκαρος Αθήνα 1972. Δημόσια Βιβλιοθήκη Βέροιας.
- Ευαγγελίδης Τρύφων, *Η Παιδεία επί τουρκοκρατίας*, τ.2^{ος}, Τύποις Α.Π.Χαλκιοπούλου, εν Αθήναις, 1936. Διαδίκτυο, ψηφιακή βιβλιοθήκη ANEMH.
- Ζάχος Αριστοτέλης, *Ήπειρος, Θεσσαλία, Μακεδονία, Μέσα από το φακό του Αριστοτέλη Ζάχου: 1915-1931*, Έκδοση Μουσείου Μπενάκη, Αθήνα 2007.
- Ζυγούρης Φίλιππος, *Ιστορικά σημειώματα περί Σιατίστης και λαογραφικά αυτής*, επιμέλεια Θεοδώρα Ζωγράφου-Βώρου, Σιάτιστα 2010 <http://www.siatistanews.gr/Zugouris/36.pdf>
- Ζωγράφου-Βώρου Θεοδώρα, *Μια άγνωστη οικογένεια εκπαιδευτικών του 19^{ου} αιώνα: ΑΡΓΥΡΙΑΔΕΣ* <http://www.siatistanews.gr/klasika/3obiblio.html>
- Κλείδης Γεώργιος, *Επιτομή φυσικής ιστορίας*, Τυπ.Τράττνερ, Πέστη 1826. Διαδίκτυο, Μανούσεια Δημόσια Κεντρική Ιστορική Βιβλιοθήκη Σιάτιστας.
- Κοραής Αδαμάντιος, *Ο Παπατρέχας*, επιμέλεια Άλκης Αγγέλου, Βιβλιοπωλείον της Εστίας, Αθήνα 1999. Δημόσια Βιβλιοθήκη Βέροιας.
- Κουτσιαφτης Εμμανουήλ, *Η Ελληνική εκπαίδευση στην Καστοριά το ΙΘ΄ αιώνα (Αρχαία Ιεράς Μητροπόλεως)*, Έκδοση Ιεράς Μητροπόλεως Καστοριάς, Χορηγία: ΤΕΔΚ Καστοριάς 2001.
- Μίσσιος Κώστας, *Η «Λεσβιακή Άνοιξη» εν καρποφορία, Συμβολή στην Ιστορία της λεσβιακής γραμματείας*, Εκδόσεις «Αστέρας», Νοέμβριος 1994, Διαδίκτυο, ψηφιακή βιβλιοθήκη ANEMH.
- Μουτσόπουλος Νικόλαος, *Τα αρχοντικά της Σιάτιστας* [χ.τ], Τυπογρ.Παπαγεωργίου [χ.χ]. Δημόσια Κεντρική Ιστορική Βιβλιοθήκη Σιάτιστας.
- Οικονομίδης Δημήτριος, *«Σημειώσεις δια την ιστορίαν των εν Ρουμανία Ελληνικών εφημερίδων και πρώτων βιβλιοπωλείων»*, Περιοδικό Μνημοσύνη: τχ. 6 (1976-1977). Βιβλιοθήκη Ε.Μ.Σ.
- Παπάζογλου Νεοκλής, *ΕΠΙΣΤΟΛΑΙ ΠΕΡΣΙΚΑΙ του Montesquieu, Charles Louis de Secondat*, Εκ της Ιωνικής Τυπογραφίας, Σμύρνη 1836. Διαδίκτυο, ψηφιακή βιβλιοθήκη ANEMH.
- Σαμάρας Π., *Η εκπαίδευση στη Λέσβο (από τα χρόνια της σκλαβιάς)*, Δημόσια Βιβλιοθήκη Μυτιλήνης
- Σκούρτης Ι., *Ο μακεδονικός Ελληνισμός στις βορειότερες νησίδες του, Επιστολογραφία του Δεβρών και Βελεσσών Παρθένιου*, Θεσσαλονίκη 2008.

- Στράτης Ευάγγελος, *Οι ευεργέται και δωρηταί της Ελληνικής κοινότητας Σερρών*, Μακεδονικόν Ημερολόγιον του 1909. Παμμακεδονικός Σύλλογος, Αθήναι 1909. Διαδίκτυο, Δημόσια βιβλιοθήκη Σερρών, ΕΚΤ.
- Φωτιάδης Εμμανουήλ, *Σοανῶν Συζητήσεις*, Εκ της Τυπογραφίας Αντωνίου Haykul, Εν Βιέννη της Αουστρίας ΑΩΛΓ'[1833]. Διαδίκτυο, ψηφιακή βιβλιοθήκη ANEMH.
- Ψ. Χ. *Απάντησις προς τον κακοήθη υβριστή*. Εν Αθήναις :[χ.ε.], τη 14 Σεπτεμβρίου 1842. Διαδίκτυο, ψηφιακή βιβλιοθήκη ANEMH.

ΕΦΗΜΕΡΙΔΕΣ

ΑΜΑΛΘΕΙΑ (26 Δεκεμβρίου 1852, 2 Ιανουαρίου 1853, 6 Μαρτίου 1853).

<http://srv-web1.parliament.gr/library.asp?item=44423>

ΑΘΗΝΑ (17 Ιανουαρίου 1842, 9 Δεκεμβρίου 1844, 1 Σεπτεμβρίου 1846).

<http://srv-web1.parliament.gr/library.asp?item=45925>,

<http://srv-web1.parliament.gr/library.asp?item=46312>

ΑΙΩΝ (27/10/1840 , 12 Ιανουαρίου 1842, 23 Δεκεμβρίου 1844, 18 Σεπτεμβρίου 1848).

<http://srv-web1.parliament.gr/library.asp?item=44351>,

<http://srvweb1.parliament.gr/library.asp?item=42962>,

<http://srvweb1.parliament.gr/library.asp?item=42962>,

<http://srvweb1.parliament.gr/library.asp?item=43689>

ΑΚΡΟΠΟΛΙΣ (1 Νοεμβρίου 1883).

<http://efimeris.nlg.gr/ns/main.html>

ΑΝΑΤΟΛΙΚΟΣ ΑΣΤΗΡ (13 Οκτωβρίου 1875, 18 Οκτωβρίου 1875).

<http://srv-web1.parliament.gr/library.asp?item=44341>

ΟΜΟΝΟΙΑ (15 Σεπτεμβρίου 1862)

<http://srv-web1.parliament.gr/library.asp?item=42100>

ΖΕΦΥΡΟΣ ΤΟΥ ΙΣΤΡΟΥ(Διάφορα φύλλα από το 1^ο της 30^{ης}

Αυγούστου του 1841 μέχρι και το 47^ο της 1^{ης} Μαρτίου

1842).Βιβλιοθήκη Ακαδημίας Ρουμανίας.

http://aleph500.biblacad.ro:8991/F/RUJM7SLGIPUYE2FKSB2YF CSSQMDAQD2Y2GNUA33Y9BU64X4RR5-04969?func=find-b&request=Argyriadis&find_code=WRD&local_base=RAL01&x=29&y=11&filter_code_1=WLN&filter_request_1=&filter_code_2=WYR&filter_request_2=&filter_code_3=WYR&filter_request_3=&filter_code_4=WFM&filter_request_4=&filter_code_5=WSL&filter_request_5=

ΑΡΧΕΙΑ

- **Πανδέκτης:** Ψηφιακός Θησαυρός Πρωτογενών Τεκμηρίων Ελληνικής Ιστορίας και Πολιτισμού <http://pandektis.ekt.gr>
- **Γενικά Αρχεία του Κράτους- Τοπικό Αρχείο Λεωνιδίου**
- **Βιβλιοθήκη της Ακαδημίας της Ρουμανίας**

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΕΣ

- Εθνική Βιβλιοθήκη της Ελλάδος
- Δημόσια Βιβλιοθήκη Βέροιας
- Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Μυτιλήνης
- Μανούσεια Δημόσια Κεντρική Ιστορική Βιβλιοθήκη Σιάτιστας

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΕΣ ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΕΣ

- Ψηφιοθήκη Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης <http://invenio.lib.auth.gr/?ln=el>
- Εταιρεία Μακεδονικών Σπουδών <http://media.ems.gr/ekdoseis/makedonika/>
- Ανέμη, Ψηφιακή Βιβλιοθήκη Νεοελληνικών Σπουδών <http://anemi.lib.uoc.gr>
- Πλειάς, ελληνικά περιοδικά 19ου αιώνα <http://xantho.lis.upatras.gr/pleias/>
- Ψηφιοποιημένο Υλικό Δημόσιων Βιβλιοθηκών <http://publiclibs.ypepth.gr/frontoffice/portal.asp?cpage=NODE&cnode=1>
- Εθνικό Κέντρο Τεκμηρίωσης. Ψηφιακή Βιβλιοθήκη Επιστήμης & Τεχνολογίας <http://www.ekt.gr/info-serv/diglib/index.html>
- Μουσείο Μπενάκη - Βιβλιολογικό Εργαστήριο «Φίλιππος Ηλιού» http://www.benaki.gr/bibliology/search_simple.asp

Οι ηλεκτρονικές διευθύνσεις αναφέρονται στον Ιούνιο του 2013. Δεν φέρουμε καμιά ευθύνη για το περιεχόμενό τους.

Οφείλουμε ευχαριστίες στους: κ. **Αντωνίου Δαυΐδ**, επιστημονικό υπεύθυνο της έρευνας του Ινστιτούτου Νεοελληνικών Ερευνών / ΕΙΕ με θέμα: «Οι Λειτουργοί της Ανώτατης, Μέσης και Δημοτικής Εκπαίδευσης (19ος αι.)», κ. **Κορολόγο Αριστείδη** στο Γ.Α.Κ.-Τοπικό Ιστορικό Αρχείο Λεωνιδίου, κ. **Δελή Αλφόνσο** και στη δικηγόρο κ. **Αικατερίνη Αποστολίδου** στη Μυτιλήνη για τη σημαντική βοήθεια που πρόσφεραν στην εργασία μας .